

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשבת קודש פרשת כי תבא תשע"ט לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף קי"ט

לשרות במקום בית המקדש, היה שם במקום שהוקם המשכן, ולכן הקריבו שם קרבנות, ולא זו בלבד שבמקום חנייתם היה שם כל קדושת ארץ ישראל, אלא גם בעת נסעם נסע ארץ ישראל עמהם, וכל הקדושה של ארץ ישראל ע"ש.

ובחנתם סופר (פ' ראה נו.) כתב, לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך (דברים יב-יז). וברש"י רבי יהושע בן קרחה אומר, יכול אתה אבל אינך רשאי ע"ש. פירוש שיכול אתה להטיב מעשיך באופן שיתקדשו כל המקומות, על דרך (מלאכי א-יא) ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי (ויק"ר זג, ומנחות קי.), ונמצא מצד קדושה יכול אתה לאכול מעשר בשעריך, אלא שאינך רשאי, שגזירת הכתוב הוא לאכול במקום אשר יבחר ע"כ.

והנה בגמרא (חולין פח:) אמרו, דעפר מדבר אינו מצמיח. אמנם בתוספות (שם ד"ה אלא) כתבו, דיש לומר כשבאו שם ישראל היה מצמיח ע"כ. והיינו כי הגם שמדבר היא ארץ מליחה, מכל מקום הבאר השקה את הארץ והיה מצמיח, וכדאיתא במדרש (שהש"ר ד-ג), מהיכן היו ישראל מנסכים במדבר כל ארבעים שנה, רבי יוחנן אמר מן הבאר, שהיתה מעלה להן מיני דשאים מיני זרעונים ומיני אילנות. תדע לך שהוא כן, שכיון שמתה מרים ופסקה הבאר, מה היו אומרים (במדבר יט-ה) לא מקום זרע תאנה וגפן ע"ש. [ועיין בארוכה במגדים חדשים פ' שלח טו-לב].

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה וירשתה וישבת בה. ולקחת מראשית כל פרי האדמה, אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נותן לך ושמת בטנא וגו' (כז-א). ויש להבין אריכות הלשון, אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה, הלא כל ביאת ארץ שבתורה, היינו הארץ אשר הנחיל ה' לנו. ובגמרא (חולין קלו.) דרשו אשר תביא מארצך, למעוטי חוץ לארץ ע"כ. והקשו בתוספות (בבא בתרא פא. ד"ה ההוא) ותימא אמאי איצטריך מיעוטא, הא אמרו (קידושין לו:) כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ וכו' ע"ש. ועיין בספר יד דוד בפרשתנו מה שכתב בזה.

ונראה דהנה בערבי נחל (פ' שלח דרוש א) הביא דברי זוהר הק' (ח"ב קמ:) וכתבי האר"י (חסד לאברהם מ"א נהר כד) שהקשו, הלא נודע שאיסור קדשים בחוץ שחייבין עליו כרת, עבור כי אין מקום להקריב קרבן אם לא בבית המקדש שעומד בארץ ישראל, ושם עשר קדושות המבוארים במשנה (כלים א-ו), אבל חוץ לארץ אינו סובל קדושת הקרבת הקרבן, ואם כן איך בכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר בחוץ לארץ הקריבו קרבנות אצל המשכן. ותירצו, שכמו שמצינו (חולין צא:) ביעקב קיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל והניחו תחתיו, כך היה הענין בזה, שמעת צאתם מארץ מצרים אזי בכל מקום שהיה חנייתם, היה שם כל עשר קדושות של ארץ ישראל, והיו שורים במחנה לוייה, ומקום המשכן היה ממש מקום המקדש. וכל הקדושה שמקומה

ומעתה כיון שהמשיכו ישראל שם במדבר קדושת הארץ, אם כן הפירות הם פרי הארץ, ויש לחייב אותם בביכורים. ולכן צריכין קרא למעוטי חוץ לארץ שגם מקום שיומשכו שם קדושת הארץ, מכל מקום כיון שזה בחוץ לארץ, ממעטינן להו מחיוב ביכורים. ותרי טעמא יש במה שלא היו חייבים במדבר, חדא, כי חיוב ביכורים מתחלת רק 'כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה', אחר שקיבלו נחלת הארץ, אבל כאשר עדיין הכנעני בארץ, ולא זכו לגוף הקרקע אין חיוב. שנית, כי החיוב היא רק בהארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה', אבל קדושת ארץ ישראל שלא במקומה, ישראל בקדושתם ממשיכין אותה שמה, ואין זה נחלה אשר ה' אלקיך נותן לך, ולכן אין בה חיוב ביכורים.

*

ובזה יתבאר מאמרם (ברכות ח.) אמרו ליה לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, תמה ואמר (דברים יא-כא) למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה כתיב, אבל בחוצה לארץ לא. כיון דאמרי ליה מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר היינו דאהני להו, כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה, קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא כי היכי דתורכו חיי ע"כ. ואכתי יש להבין הא סוף כל סוף בפסוק על האדמה כתיב, ולא בחוץ לארץ.

ונראה כי הכתוב אומר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה-ח), בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל. שכאשר האדם זוכה יש עליו השראת השכינה, והוא עצמו נעשה מקדש לה'. וזהו מצוה נצחית שיקדש עצמו במעשיו כדי שיוכל להיות מקדש. וכיון שהמקדש צריך להיות בארץ ישראל, על כן זוכה גם כן להמשיך קדושת הארץ במעונו, ואז המקדש על מכונו. ועיקר השראת השכינה על האדם היא על ידי לימוד התורה, וכדאיתא במשנה (אבות ג-ג) אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה כנגדו. ואורייתא וקוב"ה חד הוא, כי התורה היא חכמתו של הקב"ה, והוא וחכמתו חד הוא. ולכן כאשר שמע שמקדמי ומחשכי לבי כנישתא, הרי הם זוכים להיות מקדש ה', וממשיכים קדושת הארץ ביניהם,

ושפיר הוי על האדמה. ולכן גדולה תורה שנותנת חיים לעושיה בעולם הזה (שם ו-ז).

וזהו שאנו אומרים בתפלה, ומפני חטאינו גלינו מארצנו, ונתרחקנו מעל אדמתנו. ולכאורה יש בזה כפל לשון. וגם הוה ליה למימר מפני חטאות אבותינו גלינו, כי זה כאלפיים שנה אנו כבר בגלות. אך הכוונה היא, כי גם אחר שגלינו מארצנו, מכל מקום אבותינו המשיכו את קדושת הארץ עמהם, ובכל מקום שגלו שכינה עמהם (מגילה כט.). ואם כן גם אחר שגלו מארצם, מכל מקום לא נתרחקו מאדמתם, שהמשיכו קדושתה עמהם. ואלמלי זכינו, גם אנחנו היו שוהים בקדושת הארץ גם בגלותנו. אך מפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, החטאות שלנו גרמו שאין מקדש ה' בתוכנו, וגלינו מארצנו וגם נתרחקנו מעל אדמתנו.

*

ואיתא במדרש (ב"ר א-ד) בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (בראשית א-א), בזכות ביכורים נברא העולם, אין ראשית אלא ביכורים שנאמר (שמות כג-ט) ראשית בכורי אדמתך ע"כ. ויש להבין במה יצתה מצוה זו שבשבילה נברא העולם. ונראה דאיתא ברמב"ן (שמות יג-טז) שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים, מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו, וכוונת רוממות הקול בתפלות, וכוונת בתי הכנסיות וזכות תפלת הרבים, זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לא-ל שבראם והמציאם, ויפרסמו זה ויאמרו לפניו בריותיך אנחנו ע"כ. וכן כתב שוב בפרשת האזינו (לכ-כו) השם יתברך ברא את האדם בתחתונים, שיכיר את בוראו ויודה לשמו ע"כ. ואם כן תכלית כל הבריאה היא ההודאה להבורא.

והנה חיוב ההודאה לה' מצינו בתורה אצל פרשת ביכורים, ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ וגו' (כו-ג). וברש"י שאינך כפוי טובה ע"כ. והוא ללמד על הכלל כולו יצא, חובת ההודאה לה' על כל הטוב שגומל עם האדם. והרי זהו תכלית כל הבריאה, על

שבידו, ולא להיות כפוי טובה. וכמו שאמרו חז"ל (שבת לג): ברבי שמעון שאמר, הואיל ואתרחיש ניסא איזל אתקין מילתא, דכתיב (בראשית לג-יה) ויבא יעקב שלם, ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו. ויחן את פני העיר, אמר רב מטבע תיקן להם, ושמואל אמר שווקים תיקן להם, ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם ע"כ. מכל מקום הנקודה אמיתית, שכמה פעמים אדם חושב, הקב"ה עשה לי חסד, כבר שלמתי עבור זה במה שעשיתי דבר טוב לכבוד מאורע זו. אבל באמת האדם נשאר עדיין בעל חוב, ולא יצא בזה ידי חובת הודאה המוטל על האדם, להודות תמיד.

ודבר זה לימד ה' אותנו בהבאת ביכורים, שמביא ראשית ביכורי אדמתו לקונו, ומודה ומשבח על הפירות שבירכו בשדהו. ולכאורה היה די לו לשבח על הטוב של פירות שנה זו, שהרי על פירות של השנה הקודמת כבר הודה אשתקד בכל שנה ושנה. אבל המביא ביכורים מתחיל להודות, גם על ראשית נחלת הארץ שהנחיל ה' לעמו, ומזכיר העיניו של ארמי אובד אבי וירד מצרימה, הוא גולל כל מה שעבר עליו משנות קדם, והוא נותן הודאה 'כי באתי אל הארץ אשר נשבע לה' לאבותינו', הוא משבח קונו גם על ראשית הטובה של אלפי שנים מקודם עד עתה. והוא להורות לנו, שכל הודאה צריכה להיות מראשית ימי נעוריו, שנברא שלם עם כשרונות שונות, ונודמן לו זיווג הגון להעמיד בית נאמן בישראל, והצליח בנכסיו עד עתה. וכעת הוסיף לו ה' עוד כהנה, ומודה ומשבח תמיד מתחלתו, על כל החסד אשר עשית עמדי.

*

ואמרו חז"ל (ברכות לב). לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל, מנא לן, ממשה, דכתיב (דברים ג-בג) ואתחנן אל ה' בעת ההוא, וכתיב ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך וגו', וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו' ע"כ. והענין הוא, כי בבני אדם העומדים בתפלה לבקש רחמים, יש שני סוגים, חדא, שעומד כעני בפתח המבקש נדבה, הוא אומר להבעל הבית אין לי תביעה עליך שאתה מתחייב

כן שפיר אמרו, שבזכות הביכורים נברא העולם, כי זולת זה אין טעם בהיצירה, אלא עבור להודות לה'.

*

ולא רק חיוב ההודאה אנו למדים ממצות ביכורים, אלא גם אופן ההודאה, כי הנה דרכן של ישראל קדושים שהם באמת מודים ומשבחים לה' על כל טוב שמגיע להם, ואינם כפויים טובה ח"ו. אך בדרך כלל ההודאה היא רק בשעה שקיבל הטובה, וגם זמן קצר אחריה עדיין הוא זוכר הטובה, ומודה עליה. אבל ברבות הימים נשכח ממנו הטובה, ולא ממשיך בהודאתו. ולדוגמא מי שהיה חולה בין מות לחיים, וכבר עבר איזה שנים משעה שנתרפא, הוא לא מודה עוד על הטובה ההוא, עד שכמעט כבר נשכח ממנו טובתו של מקום. או מי שהצליח בנכסיו, כאשר עובר זמן, הוא לא מודה עוד על הטובה ההוא, אף על פי שעדיין הוא נהנה מזה.

אבל באמת לא יצא ידי חובתו בהודאתו, כי אילו פינו מלא שירה כים וכו', אין אנו מספיקים להודות גם על אחת מאלף אלפי פעמים הטובות שעשה עמנו. וגם על טובה אחת, לא די לנו שבעים שנה להודות לה' הטוב. על מה שהשיג המלך מלכי המלכים על בריה קלה בעולמו.

ויסופר על בעל הנתיבות שלום מסלונים זצ"ל, שבא לפניו יהודי שנושע מצרתו, וחשב איך להשיב להקב"ה על טובתו ולעשות לו נחת רוח, בתשלום להנס שנעשה עמו. ועלה לפניו הרבה דברים טובים שיוכל לעשות, גמ"ח לטובת הרבים וכו' וכו', ולא ידע מה להחליט. ובא אל רבו בעל הנתיבות שלום זצ"ל, ושטח לפניו את הרעיון, עם הצדדים החיוביים והשליליים. ונענה לו רבו, לו אתה שומע לי, אל תעשה דבר. וההרגשה הזאת שאתה חייב לרבונו של עולם תמשיך כל ימי חיך, תישאר חייב להקב"ה, ואל תפטור עצמך בעשייה כל שהוא מהחובה התמידית להכיר בכל עת בטובתו של הקב"ה ע"כ.

ואם כי הדברים הללו נאמרו בדרך מוסר בהשקפה, כי בודאי יש להאדם להכיר טובה לקונו, ולעשות מה

חנם, כי מי עוד כמשה שהכיר גדולתו של הקב"ה ביתר שאת מכל בני אדם, בעלותו השמים ימים רבים, והכיר שאין שום מקום לבן אדם קרוץ מחומר לבקש מאת ה' בזכות המעשים שעשה, כי הכל הבל נגד יוצר כל. וזהו שאמר 'ואתחנן אל ה' בעת ההוא', שביקש רק מתנת חנם, ומבאר דבריו, כי הגם שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, ולמה מבקש מתנת חנם. על זה אמר, כי 'ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ירך החזקה', אני מכיר ביותר גדלות הבורא שגילה לי ה', והמתבונן בשבחו של מקום, מבקש רק מתנת חנם, כעני העומד בפתח, לא מגיע לי שום דבר, אלא שואל חסד.

ועל דרך זה תיקנו גם הסליחות שאומרים בימים אלו, שמקדימין מתחלה שבחו של מקום, וכמו כן בהימים נוראים, רוב הפיוטים הם שבחו של מקום. כי יתכן לפעמים שכאשר מבקש סליחה על חטאיו, בתוך תוכו יש מחשבה דקה, הלא ברוב המעשים אני עושה רצון קוני, והעונות אינם ברצון, ושורת הדין נותן שברוב חסדו יעביר אשמותיו, ובקשת הסליחה בא רק בשפה רפה. אמנם כשמסדר מתחלה שבחו של מקום, ומתבונן בגדולת בוראו, איך כולא קמיה כלא חשיב, והוא בריה אפילה נגד רוממותו, וכי באמת יש לפניו מעשים טובים הראויים להתקבל לפני מלך רם ונשא, והיכן היא שמחת המצוה ואהבת קונו במעשיו, אז מכיר כי הוא כלי ריקן, ועונותיו יעמדו לפניו כהר, ויבקש סליחה בלב מר כראוי וכנכון. על כן מקדימין מתחלה גם בסליחות שבחו של מקום.

ואנו מבקשים הב לן שאלתיך ובעותיך, שיתן הדברים בפנינו איך נסדר שאלתנו ובקשתנו לפניו, ויהיו התפלות שגורה בפנינו מלב נשבר ונדכה, ואז נזכה שתתקבל תפלתנו לרחמים ולרצון לפני אדון כל.

ליתן לי בקשתי, רק אני שואל רחמים. אמנם יש גם סוג שני, שבתוך תפלתם כרוכה גם תביעה, שחושב הלא אני עושה רצון קוני תמיד, ומשתדל במצות ומעשים טובים, ומגיע לי בדין שיעשה בקשתי. ולא עוד אלא לפעמים בא גם כמתרעם, למה מגיע לי צרה כזאת, ולמה צדיק ורע לו ורשע וטוב לו וכו'. אך כל זה היא רק בשביל שאינו מכיר גדלות הבורא, כמה חסד עושה עמו ה' יום יום, ומה יתאונו אדם חי (איכה ג-ט), די לו שהוא חי (איכ"ר ג-ג). ומצותיו שעושה לפני קונו, האם הם נעשים גם באיכות כפי מה שמתאים לעשות נגד מלך מלכי המלכים.

ולכן תיקנו חז"ל להאריך בכל תפלה מתחלה בפסוקי דרחמי בסידור שבחו של מקום. וכמו כן שלש הברכות הראשונות שבתפלה, כדי שישים לבו על גדלות הבורא, וממנו יכיר שפלות עצמו, ואז יכיר כי לא בחסד ולא במעשים באנו לפניך, אלא כדלים וכרשים דפקנו דלתיך. ולכן התפלה היא בלחש בקול דממה דקה, כי מי שבא בתביעה ובהתרעמות מגביה קולו, לא כן עני בפתח תחנונים ידבר רש. ואחר סידור שבחו של מקום, לא יבוא עוד בתביעה, אלא תפלתו תהא בלחש, ותפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו.

ודבר זה מצינו במשה רבינו, ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמור, וברש"י אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם, אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום אלא מתנת חנם, לפי שאמר לו (שמות לג-ט) וחנותי את אשר אחון, אמר לו בלשון ואתחנן (תנחומא ג) ע"כ. והיינו כי מי לנו גדול ממשה, רבן של ישראל, שזכה וזיכה את הרבים, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, וכאשר עמד בתפלה, היה לו מקום לתלות בקשתו במעשיו הטובים, ולא ביקש רק מתנת

הגליון הזה נתנדב על ידי

<p>מוה"ר ר' הערשל ב"ר בניצין שלום שפיטץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בני למזל טוב</p>	<p>לזכרון נשמתו הפתורה של כ"ק מרן רבינו עזריאל יהודה ב"ר יעקב זצוק"ל אב"ד ור"מ דקהלתנו הק' נסתלק בשמי מרום ביום א' דראש השנה תשנ"ב לפ"ק</p>	<p>מוה"ר ר' פסח דוד טויבער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בני למזל טוב</p>	
<p>מוה"ר ר' יונה שטרניכער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בני למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' טובי ליכטמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' משה מנחם אדלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בני למזל טוב</p>	<p>מוה"ר ר' חיים ראובן ב"ר נביראל בויער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוס בתו למזל טוב</p>